

Svea hovrätt
Mark- och miljööverdomstolen
Box 2290
103 17 Stockholm

Mål nr M 4509-17

Naturskyddsföreningen Gotland överklagar Mark- och miljödomstolens vid Nacka tingsrätt beslut 2018-03-09 i mål M 4509-17 avseende tillstånd till uppförande, drift och nedmontering av vindkraftverk i När socken i Gotlands kommun.

1 Yrkanden

Naturskyddsföreningen Gotland yrkar

att Mark- och miljödomstolens och Miljöprövningsdelegationens beslut upphävs och att tillstånd ej ges till uppförande av nytt vindkraftverk

2 Grunder för överklagande

Naturskyddsföreningen Gotland (föreningen) anser att Mark- och miljödomstolens beslut strider mot Miljöbalkens bestämmelser, inte beaktar väsentliga fakta och strider mot tidigare beslut i andra tillståndsprövningar i Mark- och miljödomstolen och Mark- och miljööverdomstolen gällande vindkraft.

Föreningen refererar till sitt yttrande över ansökan 2017-03-03 och överklagande till Mark- och miljödomstolen 2017-07-29 och står fast vid dessa. Därutöver vill vi anföra följande.

3 Utveckling av talan

3.1 Fladdermöss

Sökanden har i oktober 2017 lämnat in en fladdermusinventering. Inventeringen gjordes under fyra nätter i mitten av juni och början av september. Enligt rapporten registrerades inga ovanliga eller hotade arter bland de som är relevanta i vindkraftsammanshang. Fyra högriskarter registrerades vilket betyder att de utsätts för hög risk att dödas vid vindkraftverk: större brunfladdermus *Nyctalus noctula*, nordfladdermus *Eptesicus nilssonii*, dvärgpipistrell *Pipistrellus pygmaeus* och trollpipistrell *Pipistrellus P. nathusii*.

Av Naturvårdsverkets uppdaterade syntesrapport 6740 *Vindkraftens påverkan på fåglar och fladdermöss* (2017) framgår att problematiken med fladdermöss och vindkraftverk är speciell. De arter som drabbas hårdast är relativt vanliga och är normalt inte utsatta för andra hot. Den nationella rödlistan är inte användbar i det här fallet eftersom flertalet av de aktuella arterna inte är medtagna i listan. Författarna anser att det inte finns skäl att acceptera att vindkraftverk dödar fladdermöss i större skala. Alla europeiska fladdermusarter har generell skyddsstatus genom Artskydds-förordningen, EUs habitatdirektiv och Eurobats-överenskommelsen.

Enligt syntesrapporten fokuseras undersökningar och föreslagna åtgärder helt på problematiken med att fladdermöss riskerar att dödas när de vistas nära vindkraftverkens rotor. Det har inte hänt mycket i sen tid när det gäller kunskapen om andra effekter som vindkraftsutbyggnad kan tänkas ha på fladdermöss, t ex fragmentering av jaktmarker. De siffror på hur många fladdermöss som dödas per vindkraftverk som redovisas i den tidigare syntesrapporten (Rydell m fl 2011) var enligt den uppdaterade syntesrapporten alldeles för låga, bland annat därför att bakomliggande undersökningar var begränsade till en kortare del av säsongen och att tillräcklig hänsyn inte tagits till att många kadaver inte hittas eftersom de tas av rovdjur. Det är också troligt att fladdermöss som skadas vid vindkraftverk drabbas av skador som inte dödar direkt men gör att de dör senare på annan plats. Antalet sådana gömda dödsfall är okänt och kommer aldrig med i statistiken.

Med nuvarande kunskap finns enligt syntesrapporten inget sätt att avgöra om påverkan från exempelvis en vindpark har någon reell effekt på fladdermuspopulationer, vare sig på lokal eller nationell nivå. Enligt syntesrapporten verkar olycksfrekvensen öka markant vid verk som ligger längs kusten.

Risken att högriskarterna dödas vid svenska vindkraftverk är enligt syntesrapporten störst i augusti och början av september. Det framhålls också att förutsättningarna för fladdermöss kan ändras radikalt när man uppför vindkraftverk. Det finns ofta inget tydligt samband mellan förekomst och aktivitet av fladdermöss i ett område innan utbyggnad och resulterande dödlighet. Att använda inspelningar gjorda innan exploatering för att bedöma framtida dödlighet är således enligt syntesrapporten inte meningsfullt.

Naturskyddsföreningen Gotland anser att inventeringen gjorts under alltför kort tid för att kunna dra säkra slutsatser om risken för negativ påverkan på fladdermöss. Inventeringen omfattar bara två nätter den 5-6 september som är relevanta för att bedöma förekomsten, medan inventeringen i juni saknar relevans eftersom aktiviteten under den tiden är låg enligt syntesrapporten. Enligt syntesrapporten (2011) varierar dessutom aktiviteten kraftigt från dag till dag. Se figur sidan 7.

Vid inventeringen den 5-6 september låg temperaturen på 12-15 grader medan fladdermöss enligt den uppdaterade syntesrapporten är mest aktiva vid 15-25 grader. Se figur på sidan 8. Aktiviteten den 5-6 september har därför sannolikt varit missvisande låg. Föreningen menar därför att inventeringen redovisar för låga siffror.

Föreningen anser att sökandens fladdermusinventering är otillräcklig för att dra de slutsatser som gjorts, och att en lokalisering till den aktuella kustnära platsen är olämplig med hänsyn till fladdermöss. Mark- och miljödomstolen skriver i domen att bolaget ”har kommit in med en fladdermusinventering som visar att den sökta verksamheten inte bedöms påverka fladdermössen negativt”. Domstolen gör alltså ingen egen värdering av riskerna vilket föreningen anser borde ha gjorts. Även detta kritiserar föreningen.

3.2 Örn

I domen sägs beträffande örn att ”med hänsyn till att örnar enligt nämnda fågelinventering inte häckar i eller i anslutning till området bedömer Mark- och miljödomstolen att risken för att örnar skadas genom verksamheten får anses begränsad. Att det förekommer överflygningar av örn innebär inte i sig att verksamheten strider mot bestämmelserna i artskyddsförordningen (se t ex MÖD 2013:13)”.

Naturskyddsföreningen Gotland anser att bolagets fågelinventering har allvarliga brister. Inventeringen av större rovfåglar omfattar ett fåtal dagar i februari-mars 2015, sammanlagt 19 timmar, vilket är helt otillräckligt för att klarlägga förekomst och flygrörelser av bl a örn. Trots den korta observationstiden sågs havsörn vid nio tillfällen och kungsörn vid två tillfällen, vilket vid ett grovt överslag ger ca 2500 flygrörelser per år under dagtid. Siffran indikerar trots sin osäkerhet riskerna för kollisioner och störning av örnarnas livsmiljö. Av inventeringen framgår inte hur örnarna rör sig i närområdet och längs kusten, vilket borde ha utretts.

Av Boverkets rapport Vindkraftshandboken (2009) sidan 62 framgår att det är nödvändigt med en kartering av fågelfaunan i området under minst ett år för att kunna bedöma påverkan på fågelfaunan.

En anledning till det observerade stora antalet flygrörelser, vilket även de närboende vittnar om i inlagor till Mark- och miljödomstolen, är det kustnära läget som gör det särskilt attraktivt som födosöksområde för örn med god tillgång till fågel och fisk.

I vårt yttrande till Miljöprövningsdelegationen 2017-03-03 refererar vi till flera domar som förutom hänsyn till skyddsavstånd till örnbon även betonar att örnars livsmiljöer inte får fragmenteras, t ex MMÖD M 7639-11 och M 10072-12 samt MMD M 3905-12, M 260-13, M 2571-13, M 1423-14, M 2728-15, M 2627-15, M 528-15, M 5993-15 och 2326-16.

Flera av dessa domar anger att vid bedömningen om en vindkraftparks lokalisering kan godtas med hänsyn till artskyddsförordningen ska hänsyn inte bara tas till möjligheten att innehålla de skyddsavstånd som anges i Naturvårdsverkets rapport 6467 *Vindkraftens effekter på fåglar och fladdermöss* utan det måste göras en helhetsbedömning i fråga om etableringens påverkan på området som fågellokal. I domarna M 528-15 och M 5993-15 pekar domstolen på närområdets betydelse för örn med hänsyn till häckning, flygstråk och födosök och att uppförandet av vindkraftverk, utöver risk för kollisioner, skulle fragmentera området och orsaka barriäreffekter som riskerar att störa örnarna och tränga bort dem från boplatser och födosöksområden. Domen M 5993-15 överklagades 2016-06-22 av sökanden till Mark- och miljööverdomstolen som inte gav prövningstillstånd. Beslutet är därmed prejudicerade.

Föreningen anser att miljöprövningen måste beakta dessa relevanta domar, som vi menar omöjliggör en nybyggnad av vindkraftverk vid När.

3.3 Inaktuell översiktsplan, ingen ny fastlandsförbindelse

Mark- och miljödomstolen skriver i sitt beslut att den anser att kommunens översiktsplan är aktuell och väl underbyggd och att den därför ska tillmätas stor betydelse vid bedömningen av om platsen är lämplig.

Naturskyddsföreningen Gotland konstaterar i motsats till domstolen att översiktsplanen är både otydlig och inaktuell. Se vårt yttrande till Miljöprövningsdelegationen 2017-03-03 samt följande:

I översiktsplanen anges målet för vindkraften till 2,5 TWh/år. I länsstyrelsens rapport *Klimat- och energimål för Gotland 2012-2020* har målet reducerats till 1,75 TWh/år. Vindkraften ger idag ca 0,4 TWh/år. Flera större vindkraftprojekt bl a Mästermyr, Lojsta, Forsvidar och Boge har fått avslag i miljöprövningen eller lagts på is på grund av områdenas höga naturvärden, främst örn. Möjligheterna för en utbyggnad i enlighet med översiktsplanens mål är därmed obefintliga. Planen är redan av detta skäl inaktuell.

Länsstyrelsen anger i sitt granskningsyttrande (bilaga 11 till översiktsplanen) att planen inte ger en tillräckligt välgrundad bild av den helhetsverkan som en utbyggnad av vindbruket enligt planen kan ge, och att det därför är angeläget att utveckla former för att i de enskilda projekten väga in påverkan på Gotlands helhetsvärden. I översiktsplanen anges att syftet inte är att bygga ut alla områden maximalt utan vindbruket ska byggas ut så att tillgängliga mark- och vindresurser på lång sikt utnyttjas på bästa sätt. Det är enligt Länsstyrelsen viktigt att vindkraftutbyggnaden sker samlat och i större grupper för att riksintresset enligt 4 kap MB inte ska påtagligt skadas. Länsstyrelsens yttrande visar enligt föreningen att planen inte är väl underbyggd.

Svenska kraftnät beslutade i maj 2017 att avbryta arbetet med den planerade elförbindelsen mellan fastlandet och Gotland. Det innebär att Svenska kraftnät inte kommer att bygga förbindelsen. Elbolaget GEAB beslutade i augusti 2017 att inte tillåta anslutning av ny elproduktion på Gotland. Därmed finns det ingen möjlighet att under överskådlig tid ansluta ett nytt vindkraftverk på 2 MW som ersätter tre mindre verk på sammanlagt 0,45 MW. Översiktsplanen är även av detta skäl inaktuell.

3.4 Befintliga verk ej miljöprövade

Mark- och miljödomstolen skriver att den anser att det vid bedömningen av tillåtligheten av den planerade verksamheten av är av betydelse att det redan finns tre vindkraftverk på området.

Naturskyddsföreningen Gotland vill framhålla att prövningen ska göras mot nuvarande lagstiftning och domstolspraxis och med beaktande av risken för skador på naturvärden enligt dagens kunskapsläge. Som föreningen tidigare påpekat har de nuvarande verken uppförts utan miljöprövning. Att det redan finns tre vindkraftverk, uppförda i början av 1990-talet utan krav på miljötillstånd, ska självfallet inte tillmätas någon betydelse vid bedömning av tillåtligheten för ett nytt verk.

3.5 Intresseavvägning

Mark- och miljödomstolen skriver i sitt beslut att påverkan på natur- och kulturvärden inte är större än vad som får accepteras mot bakgrund av det angelägna intresset av vindkraft.

Ansökan gäller nybyggnad av ett verk som teoretiskt ger ett nettotillskott av förnybar el på 1,5 MW. Naturskyddsföreningen Gotland menar att ett så litet tillskott inte på något sätt möter samhällets intresse av ny vindkraft. Föreningen menar att områdets höga naturvärden, däribland förekomsten av örn, väger tyngre än sökandens enskilda ekonomiska intresse.

3.6 Riksintresse friluftsliv

Föreningen skriver i sitt yttrande 2017-03-03 att lokaliseringen ligger inom områden av riksintresse för naturvård, kulturvård, friluftsliv och rörligt friluftsliv enligt 3 och 4 kap MB.

Länsstyrelsen har 2017-12-08 presenterat förslag till nya och reviderade riksintresseområden för friluftsliv enligt 3 kap MB som bl a omfattar gotlandskusten på sträckan Ljugarn - Storsudret dvs platsen för det planerade vindkraftverket. Se figur på sidan 9.

Som huvudkriterier för utpekande nämns områden med särskilt goda förutsättningar för berikande upplevelser i natur- och/eller kulturmiljöer, intresseväckande natur- och kulturvärden, orördhet (frånvaro av ingrepp i landskapet), stillhet / tystnad / låg ljudnivå, tilltalande landskapsbild (tilltalande perspektiv och utblick över landskap och vatten m m), omväxling (variation i fråga om topografi, fördelning mark / vatten, vegetation, kulturprägel m m), särprägel (en för regionen avvikande naturföreteelse, storslagen natur) och att området hyser sällsynta växter och djur och stor artrikedom.

Det största hotet mot friluftsintrössena anges vara alltför hård exploatering på och i anslutning till stränderna.

Naturskyddsföreningen Gotland menar att ett nytt stort vindkraftverk strider mot syftet med det reviderade riksintresseområdet.

För Naturskyddsföreningen Gotland

Anncatrin Hjernquist

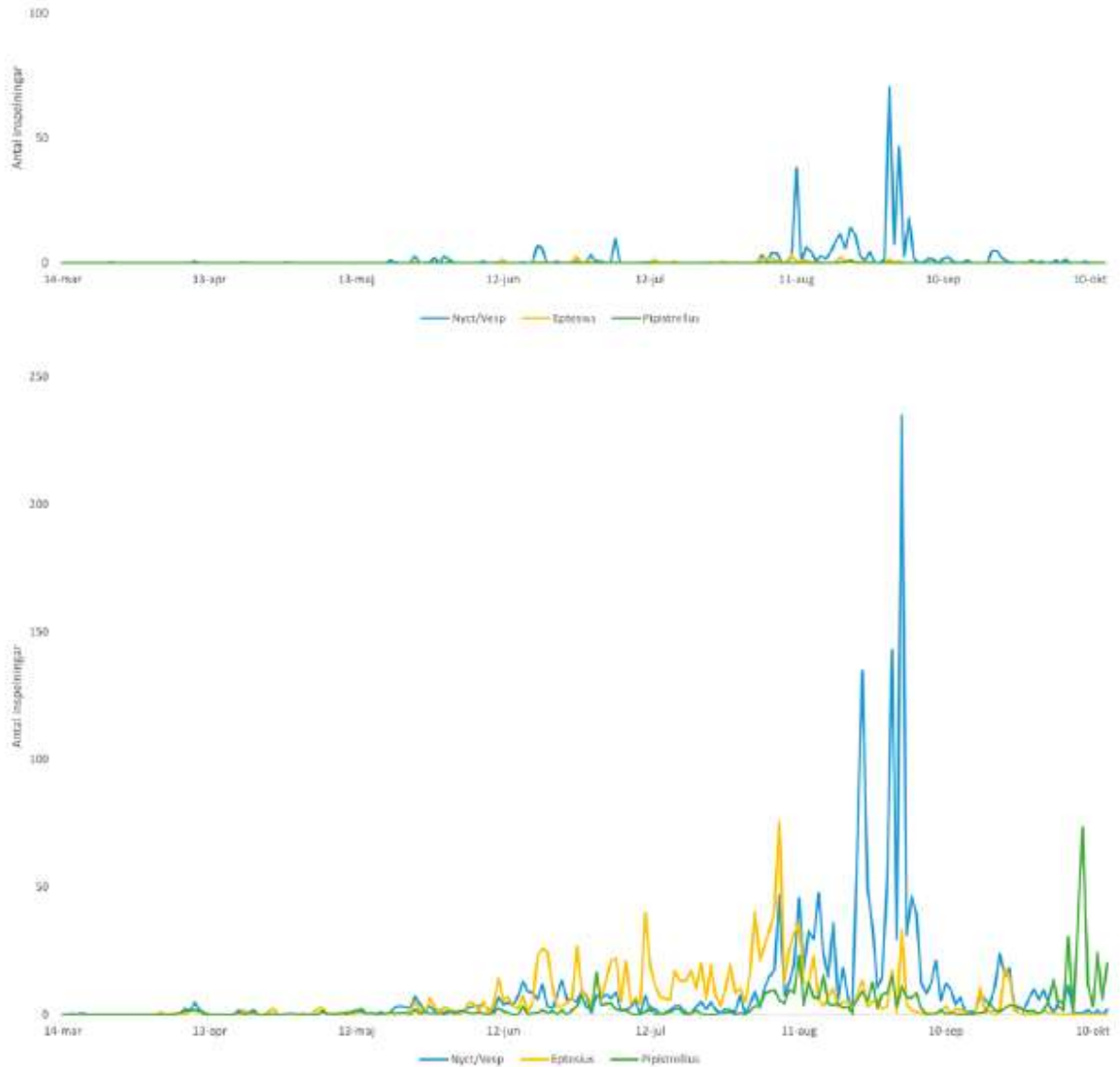
Richard Bernström

Ordförande

Vice ordförande

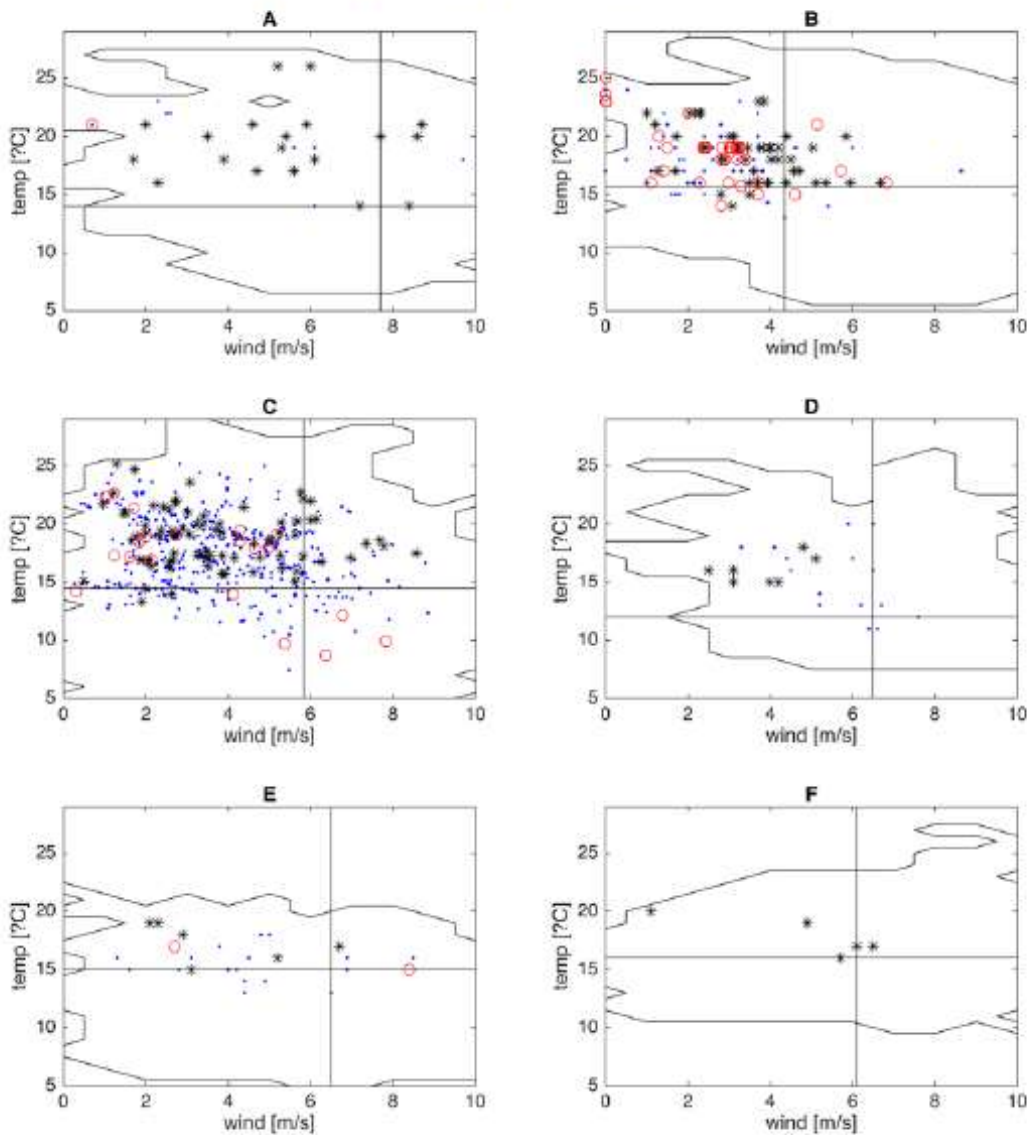
Figur B 4.3.a och b. Aktivitet av fladdermöss vid Kvilla vindkraftpark.

Figurerna visar aktivitet av fladdermöss vid Kvilla vindkraftpark (nr 8) under en säsong (2015), mätt med ultraljudsdetektorer vid tornets bas (nedtill) och vid navhuset (upptill). Färgerna representerar de olika släktena eller arterna av fladdermöss (blå = större brun-/gråskimlig fladdermus; gul = nordfladdermus, grön = pipistreller). Artgrupper som inte räknas som högriskarter (släktet Myotis, brunlångöra och barbastell) är inte medtagna i figuren.

Figur ur Naturvårdsverkets uppdaterade syntesrapport 6740 *Vindkraftens påverkan på fåglar och fladdermöss* (2017). Mycket liten aktivitet under juni samt stora variationer från dag till dag under augusti-september.

Figur B 4.4. Aktivitet av fladdermöss i toppen av vindkraftverk.

Figuren visar aktivitet av fladdermöss i toppen av vindkraftverk i sex svenska vindparker på land 2014 och 2015. Parkerna är följande: Överst – Derome (14) och Askome (13), mitten – Kvilla (8) och Stensåsa (7), nedtill – Lemnhult (6) och Varsvik (2). De vågräta och lodräta linjerna markerar den temperatur och vindstyrka som innefattar 90 % av observationerna ("90-percentiler"). Symbolerna anger olika arter: blå punkter = större brun-/gråskimlig fladdermus, stjärnor = nordfladdermus, röda ringar = pipistreller (3 arter).

Figur ur Naturvårdsverkets uppdaterade syntesrapport 6740 *Vindkraftens påverkan på fåglar och fladdermöss* (2017). Liten aktivitet under 15 grader, högst vid 15-25 grader.

Figur ur Länsstyrelsens förslag till nya och reviderade riksintresseområden för friluftsliv enligt 3 kap 6 § MB, delområde FI 04 B.